

УДК 72.01

Івченко Є.О.,
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

НАУКОВІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ КОЛОРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ

Розглядаються основні наукові підходи у дослідженні колористичних характеристик середовища об'єктів рекреації. Розглянуто два основних підходи у дослідженнях колористичного середовища: середовищний та системний підхід. Та представлені основні дослідження, які викорувались з застосуванням цих підходів.

Ключові слова: середовищний підхід, системний підхід, колористичне середовище.

Постановка проблеми: Дослідження вітчизняних і закордонних фахівців доводять суттєву роль впливу кольору на архітектурне середовище. Колірні палітри, притаманні етнічному й національному предметно-просторовому середовищу, служать однією з ознак, що диференціюють обличчя культури, своєрідність історичних епох і стилів. Колір виступає композиційним засобом, несе в собі образний зміст, тому виразність сучасних архітектурних об'єктів багато в чому залежить саме від колористичного вирішення. Колористичне середовище в цілому є досить складним об'єктом наукового пошуку, тому потребує особливої уваги.

Аналіз останніх публікацій. Методологічну основу досліджень колористичного вирішення архітектурних об'єктів в свій час створили: К. Лінч, В.І. Кравець, І.А. Азізян, М.С. Каган, Я.П. Виноградов, В.А. Глінкіна, Н.В. Ігнат'єва та ін.

Виклад основного матеріалу. В дослідженнях колористичного середовища архітектурних об'єктів найрозповсюдженішим під на сьогоднішній день є середовищний підхід. Середовищний підхід у проектуванні, на думку О. Генисаретського, ґрунтується на відношенні до природи й до культури як до предметного, знакового й біологічного середовища, цінності якого необхідно зберігати й премножувати. О. Генисаретський відзначає, що універсальність середовищного підходу вивела на передній план у процесі проектування поняття «спадковість», що співвідносять у культурології з поняттям «традиція» [2].

У процесі сприйняття об'єктів середовища бере участь безліч аспектів - візуальні відчуття кольору, форми, руху світла, а також дотик, почуття ваги

тощо - характер організації яких має першочергове значення для ефективності процесу формування колористичного середовища.

Необхідність створювати штучне середовище, вільно розпізнаване, що не створює відчуття втрати орієнтації, що має вигляд, як пов'язаний із традиційним пізнанням минулим, так і з новизною безпосереднього відчуття, що не порушує почуття рівноваги й благополуччя, глибоко істотна для сучасного архітектурного перетворення середовища [3].

Стреси, неврози, розгубленість супроводжують людину в умовах надскладного, безладного урбанізованого організму сучасного штучного середовища. На противагу цьому, гуманістичне оточення, ясно прочитуване й легко відтворене в уяві буде нести в собі позитивні цінності - емоційне задоволення, доступне для огляду освоєння простору.

Найбільш актуальними визначеннями є виділені К. Лінчем візуальні якості й характеристики архітектурного середовища. Провідною візуальною якістю середовища К. Лінч вважає її ясність, що є засобом розпізнавання певної архітектурної тканини. К. Лінч уводить у зв'язку із цим поняття «образ оточення», що має ключове значення у свідомості людини в процесі візуального освоєння середовища, має інформаційний, емоційний зміст, виконує соціальні функції, гармонізує відносини людини й штучного оточення. Ясність прочитання архітектурного середовища підвищує також рівень її знаковості, підсилює її виразність [7, с. 16-17]. Ці якості є визначними для рекреаційних об'єктів.

Образ оточення, за К. Лінчем, може бути охарактеризований за допомогою 3-х компонентів - розпізнавання, структури й значення, при чому ці компоненти проявляються одночасно. Розпізнавання об'єкта припускає його ідентифікацію серед інших. Структура образу містить у собі просторову або формальну співвіднесеність об'єкта зі спостерігачем або іншими об'єктами. Також образ повинен мати практичне або емоційне значення для спостерігача. К. Лінч відзначає, що колір є найважливішим засобом у створенні ясності образу оточення, безпосередньо впливаючи на рівень розпізнавання, виявляючи структуру архітектурного об'єкта, визначаючи його значення для спостерігача [7].

Однак, К. Лінч зосереджує своє дослідження на аспектах «розпізнавання» і «структури» образу оточення, надаючи значенню образу оточення формуватися без прямого втручання творця штучного середовища. Дане дослідження комфортної й образної функції кольору в формуванні середовища вирішує завдання, пов'язані з тими співвідношеннями штучного оточення й живучої в ньому людини, які К. Лінч визначає як «емоційне значення», що становить важливу частину характеристик образу оточення.

К. Лінч відводить кольорам вирішальну роль як елементу середовища, що викликає найбільш сильні емоційні образи.

Дана робота передбачає використання інструментів системного підходу. За М.С. Каганом, системний підхід являє собою сукупність методів, що дають можливість описати реальний об'єкт як сукупність елементів, що взаємодіють між собою. Існуючи й розвиваючись у рамках окремих наукових дисциплін і їхнього синтезу, ці методи надають об'єктивну інформацію про системну організацію складних об'єктів - про склад, структуру, функції й інші системні характеристики [5].

Інструментами системних досліджень є аналіз і синтез систем.

Системний аналіз дозволяє виділити систему із середовища, визначити її елементи, структуру, закономірності взаємозв'язки елементів системи, визначити її функції, взаємозв'язки із середовищем.

Синтез дозволяє створити модель реальної системи, визначити в повному обсязі її склад і структуру, закономірності генезису, функціонування, прогнозувати її розвиток. За допомогою системних описів (описів об'єктів як систем) виконуються пояснювальна й передбачувальна функції, а також функція інтеграції інформації про об'єкт.

М.Д. Тумаркін відзначає, що системний підхід є конкретним проявом діалектичного методу в тих гносеологічних ситуаціях, коли предметом пізнання стають системні об'єкти. У процесі наукового пошуку від хаосу до впорядкування явищ, від часткових висновків - до загального в пошуках єдності в різноманітті, значення системного підходу досить вагомим. Саме тому системний підхід є найважливішим методичним засобом дослідження колористичного середовища, його застосування в дослідженні колористичного середовища дозволяє вивчити реальну життєдіяльність системи колористики, генезис, структуру й фактори формування елементів підсистем і визначити структурні принципи процесу формування системи колористики взагалі і об'єктів рекреації зокрема.

Серед системних досліджень у колористиці значну роль відіграють фундаментальні дослідження В.І. Кравця, присвячені ролі кольору в процесі формування цілісного архітектурно-художнього образу, функціям кольору в процесі сприйняття й розроблена на цій основі методика реалізації функцій кольору в проектній практиці. В. І. Кравець розглядає процес формування архітектурного образу не тільки як спрямований на його фізичне створення процес діяльності, але і як процес створення адекватного матеріальному об'єкту ідеального образу, пов'язаного з емоційними переживаннями, що володіє знаковістю й семантичною інформацією, і наполягає на кореляції двох граней процесу створення повноцінного архітектурно-художнього образу [4].

В.В. Кравець провів багатобічний колориметричний аналіз 564 загальноновизнаних шедеврів архітектури, прикладного мистецтва, станкового живопису різних епох, народів і жанрів. Ним була проаналізована функція, що гармонізує, кольори у композиційній організації. Для проведення колориметричного аналізу В. І. Кравцем розроблена й застосована нова колориметрична система з координатами: колірний тон 1 , аналогічний координаті довжини хвилі λ , у прийнятій МКО системі λ, p, B (мінімальна зміна $\Delta 1 - 1$ поріг кольоророзрізнення); насиченість відповідає p у системі МКО; яскравість B відповідає B у системі МКО. У даному дослідженні їхні елементи - кольорів палітр представлені параметром A , - координатою довжини хвилі (параметри p і B не розглядаються). В.І. Кравець приймає до розгляду колірні координати пігментів у системі $X Y Z$, отримані Е. Н. Юстовою. Він визначає 108 порогів кольоророзрізнення, які відповідають 2% на діаграмі системи XYZ . Рівними значеннями p вважаються насиченості додаткових кольорів, при оптичному змішанні, що знищують один одного. По координаті 1 система В.І. Кравця рівноконтрастна, що спрощує операції додавання колірностей [6]. Колірні еталони перевірялися при джерелі C (K6500), за допомогою сконструйованого В.І. Кравцем польового колориметру візуального типу. Результати вимірів легко переводяться в систему XYZ за побудованою В.І.Кравцем діаграмою колірностей з нанесеними кривими переходу x, y .

Результати аналізу, проведеного В.І. Кравцем, дали можливість визначити якісний склад більше ніж 500 гармонійних композицій, що проявляються в контрастному або нюансному розходженні колірностей. В.І. Кравцем були виготовлені наступні зразки контрастних гам: $\Delta 1=54$ порога кольоророзрізнення для гармонійних пар додаткових кольорів, $\Delta 1=36$ порогів для гармонійних трійок, $\Delta 1=27$ для гармонійних четвірок. Гармонійна палітра, що характеризується $\Delta 1 < 21$ порога кольоророзрізнення ϵ , за колориметричною системою В.І. Кравця, нюансною [6].

Висновок: Отже, розглянуті наукові підходи мають місце в дослідженнях колористичного середовища архітектурних об'єктів, можуть бути використані, як самостійно, так і взаємодоповнюючі один-одного при вирішенні специфічних задач.

Література

1. Виноградов Я.П. Изучение взаимодействия полихромии и структуры объемно-пространственной формы // Техническая эстетика. - №3, 1980. – С. 21-24.
2. Генисаретский О.И. Временные характеристики средового поведения как проблема экологической эстетики. Теоретические проблемы дизайна //

Материалы конференций. ВНИИТЭ. - М., 1979. - С. 62-65.

3. Ефимов А.В. Формообразующее действие полихромии в архитектуре.- М.:Стройиздат, 1985.-168с.
4. Игнатъева Н. В. Структура и функции колористики предметно-пространственной среды (региональные особенности): Дис. канд. архитектуры: 18.00.01 - Х., ХГТУСА. 2002. – 206 с.
5. Каган М.С. Системный подход и гуманитарное знание. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 383с.
6. Кравец В.И. Колористическое формирование а архитектуре. – Х.: Изд. При ХГУ, изд. объедин. «Вища школа», 1987. – 132 с.
7. Линч К. Образ города. - М.: Стройиздат, 1982. – 325 с.

Аннотация

В данной статье рассматриваются основные научные подходы в исследовании колористических характеристик среды объектов рекреации. Рассмотрены два основных подхода в исследованиях колористического среды: средовой и системный подход. И представлены основные исследования, которые использовались с применением этих подходов.

Ключевые слова: средовой подход, системный подход, колористическая среда.

Abstract

This article discusses the basic scientific approaches in the study of color characteristics of the environment recreation facilities. Two basic approaches to research coloristic environment: environmental and systematic approach. And presents the main studies that have been used with the application of these approaches.

Keywords: environmental approach, system approach, colorful environment.